פרשת שמות

א. אויפן פסוק כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו וכל הבת תחיון, פרעגט מען [1]. צוליב וואָס האָט פרעה געדאַרפט אויספירן: וכל הבת תחיון (מען זאָל לאָזן לעבן די טעכטער) — ער איז דאָך אויסן געווען אַז די ביי־געבוירענע זין זאָל מען אַריינוואַרפן אין טייך, און דאָס וואָס וועט זיין מיט די טעכטער האָט אים ניט אינ־טערעסירט, און פון דעם וואָס ער פירט אויס וכל הבת תחיון איז דאָך משמע אַז „וכל הבת תחיון" איז אויך אַ גזירה.

די דערקלערונג דערפון איז: „תחיון" איז דער טייטש און דיוק: איר זאָלט זיי לאָזן לעבן — באַלעבן. די זעלבע מצריים, וועמען פרעה האָט אָנגעזאָגט אַז זיי זאָלן אַריינוואַרפן אידישע קינדער אין טייך, בכדי אָפּ־צוטויטן ר"ל זייער גוף, האָט ער זיי אויך אָנגעזאָגט אַז די שארית הפליטה קינדער וועלכע וועלן בלייבן לעבן (בגשמיות), זאָלן זיי — די מצריים — מחי' זיין זיי — דערציִען אין זייער דרך, אין לעבנסוועג פון מצרים, בכדי אָפּצוטויטן ר"ל זייער נשמה.

דערמיט איז אויך פאַרשטאַנדיק דער שינוי הלשון, וואָס צו די אידי־שע מילדות האָט פרעה געזאָגט נאָר וועגן ניט טשעפּען די בנות — כדי לייכטער אויסצופירן ביי זיי די גזירה פון אָפּטויטן די זין — אָבער זיי האָט ער ניט געזאָגט תחיון — נאָר וחי' — זי זאָל בלייבן לעבן.

און פון דעם וואָס די תורה זאָגט ביידע גזירות צוזאַמען, אין דעם זעלבן פסוק, איז אַ ראי' אַז דער „וכל הבת תחיון" איז ניט קיין קלע־נערע גזירה פון „כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו", אָפּטויטן ר"ל די נשמה איז אַזוי האַרב ווי אָפּטויטן דעם גוף, און נאָך ערגער. ווייל [2]: קשה מיתה רוחנית יותר ממיתה גשמית — אַ גייסטיקער טויט איז ערגער פון אַ קערפּערלעכן טויט.

ב. די דערמאָנטע גזירה פון וכל הבת תחיון, צו דערציִען אידישע קינ־דער אין לעבן־קאָך פון מצרים, איז אויך מרומז אין דעם כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו.

דער טייך נילוס איז געווען די עבודה זרה פון מצרים, צו וועמען די מצריים האָבן געדינט. די פשוט'ע סיבה איז געווען, ווייל נילוס איז גע־ווען זייער קוואַל פון פרנסה. אין מצרים גייט ניט קיין רעגן און די פעלדער ווערן אָנגעטרונקען פון דעם טייך נילוס.

און דאָס איז היאורה תשליכוהו, וואָס באַדייט צוויי ענינים: א) גלות מצרים בגשמיות — אָפּטויטן ר"ל דעם אידישן גוף. ב) גלות מצרים ברוחניות — אַריינוואַרפן זיי אין דער עבודה זרה און תענוג פון מצרים — אָפּטויטן ר"ל זייער נשמה. וואָרום יאור באַשטייט פון וואַסער וואָס דאָס איז דער ענין פון תענוג (ווייל מים מצמיחים כל מיני תענוג [3]).

---

1) זע שמות רבה פ"א, יח.

2) דרך חיים פ"א (בשינוי לשון). זע אויך פירוש רש"י דברים כג, ט: „המחטיא לאדם קשה לו מן ההורגו".

3) תניא פ"א.

ג. גלות מצרים איז אַ שרש צו אַלע גלות'ן[4]. וואָס פון דעם איז פאַרשטאַנדיק, אַז די גזירות וועלכע זיינען געווען אין גלות מצרים, זיינען פאַראַן אין אַלע גליות, אויך אין איצטיקן גלות, און אויך אין אונזער דור.

אויך היינט איז דאָ דער פרעה מלך מצרים, ד. ה. די בעל־הבתישקייט און הנהגה פון דער לאַנד, וועלכע טענה'ט, אַז מען זאָל אַריינוואַרפן אידישע קינדער אין טייך פון מנהגי ונמוסי המדינה, די קינדער זאָלן זיך טונקען און זיין דערטרונקען אין טייך, וואָס לויט זייער מיינונג גיט דאָס די פרנסה.

און מען זאָל איינמויערן אידישע קינדער אין די ווענט פון פיתום און רעמסס, ד. ה. אַריינטאָן זיי אין די ענינים וועלכע זיינען די שטאַרקייט, און דער הויפט־קאָך פון דער מדינה.

דאַרף מען וויסן, אַז די אַלע טענות פון „הבה נתחכמה לו — לאלקיהם"[5] קומען פון פרעה מלך מצרים, וואָס וויל, עס זאָל ניט בלייבן קיין שריד ופליט, ר"ל, פון אידישקייט, פון אידישע נשמות, און דורך דעם אויך פון אידישע גופים.

ובמילא, דאַרף מען זיך שטעלן מיט דער גרעסטער שטאַרקייט אַנטקעגן זיינע גזירות און מחנך זיין די קינדער ברוח ישראל סבא.

ד. לפועל מיינט דאָס:

בשעת עס האַנדלט זיך וועגן דערציען קינדער, דאַרף מען ניט און מען טאָר ניט פאַרטרינקען זיי אין דעם נילוס — עבודה זרה פון לאַנד. מען טאָר ניט דערטרינקען ר"ל די קינדער אין דעם „תכלית"־זוכן. דער איינציקער וועג צום לעבן איז דער פולשטענדיקער חינוך אין אונזער תורה — תורת חיים.

עס איז ניטאָ וואָס צו קוקן אויף אַנדערע עלטערן, וואָס זייערע קינדער וועלן אויסוואַקסן פאַרזאָרגטע, דער וועט האָבן אַ הויז, דער אַ קאַר, דער וועט זיין אַ דאָקטאָר, דער אַ לאָיער, און דער וויניקסטנס אַ שיך־פוצער. אָבער אַז זי וועט שיקן איר קינד אין אַ ישיבה, וועט ער זיין אַ בטלן, ער וועט ניט קענען אַפילו פוצן קיין שיך, ער וועט גאָר ניט וויסן ווי מען האַלט אַ בערשטל אין האַנט.

דאַרף מען וויסן אַז דער אויבערשטער איז דער זן ומפרנס לכל, און אַז מען וועט טאָן וואָס ער וויל — ושננתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך — וועט ער טאָן וואָס מען בעט ביי אים — פאַר זיך און פאַר די קינדער.

מען דאַרף אָפּגעבן דעם קינד צו אַ מלמד וואָס איז אַליין אַ לעבעדיקער דורך תורתנו תורת חיים און וחי בהם — אין די מצוות פון תורה, און דער מלמד זאָל אַזוי דערציען די קינדער אויפן לעבנס־וועג פון תורה ומצוות, און דורך דעם דוקא, ראַטעוועט מען די אייגענע קינדער און דורך זיי אויך דעם גאַנצן אידישן פאָלק.

---

4) בראשית רבה פט"ז. לקוטי תורה להאריז"ל פ' תצא. ד"ה קול דודי תש"ט (סה"מ תש"ט ע' 107).

5) שמות רבה פ"א, ט. סוטה יא, א.

ה. אזוי ווי גלות מצרים איז דער שורש צו אַלע גליות, וואָס דערפאַר זיינען די גזירות וואָס זיינען געווען דאַן, פאַראַן אויך היינט, ווי אויבן־דערמאָנט, אַזוי אויך וועגן דער גאולה שטייט[6]), כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, אַז די גאולה העתידה וועט זיין ענלעך צו גאולת מצרים. דאָס הייסט, אַז אויך די הכנות און ענינים וואָס ברענגען די גאולה, דאַרפן זיין ענלעך צו די זעלבע ענינים וואָס האָבן געבראַכט גאולת מצרים.

אויף גאולת מצרים שטייט[7]), בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו אבותינו ממצרים. וואָס האָבן געטאָן די נשים צדקניות? זיי האָבן אויפגעשטעלט אַ דור פון אידן. בשעת גזירת פרעה, האָבן זיי גע׳טענה׳ט[8]), אַז מען דאַרף זיך ניט רעכענען מיט פרעה׳ס גזירות, פון כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו, וויבאַלד אַז דער אויבערשטער האָט געהייסן, דאַרף מען טאָן ווי דער אויבערשטער האָט געהייסן, ניט מאַכנדיק קיין חשבו־נות וואָס וועט זיין דער תכלית פון דעם. ובשכר פון די נשים צדקניות זיינען אונזערע אבות אויסגעלייזט געוואָרן פון מצרים.

אַזוי אויך איצטער, בכל מדינה ומדינה, ובפרט אין אַמעריקע, דאַרף מען ניט לייגן קיין אַכט אויף דעם קאָך פון דער מדינה, און מאַכן חשבונות וואָס וועט זיין דער תכלית וכו׳. מען דאַרף מחנך זיין די קינדער ווי דער אויבערשטער האָט געהייסן, און דער אויבערשטער וועט פאַרזאָרגן די קינדער און אויך די עלטערן.

דוקא דורך דעם וואָס מען רעכנט זיך ניט מיט גזירת פרעה, ראַטעוועט מען די אייגענע קינדער און מען ברענגט אויך די גאולה כללית צום גאַנצן אידישן פאָלק, דורך משיח צד־קנו, בקרוב ממש.

(משיחות חגה״פ, תשי״ב, תשי״ד)

ו. אויפן פסוק כל הבן גו׳ תחיון, שטייט אין הגדה, ואת עמלנו אלו הבנים שנאמר כל הבן גו׳ תחיון.

די ראי׳ „שנאמר" איז ניט אַז עמל־נו גייט אויף בנים (ע״ד ווי די „כמה שנאמר׳ס" ביי די אַנדערע לימודים), וואָרום אויף דעם איז ניטאָ קיין ראי׳ פון דעם פסוק. די ראי׳ איז אין אַלגעמיין, אַז ס׳איז געווען אַ צרה וועגן בנים. אָבער אויף דעם אַז בנים איז אַן עמל — ברענגט ער ניט קיין ראי׳.

און וויבאַלד ער ברענגט ניט אויף דעם קיין ראיות, איז משמע אַז דאָס איז אַ דבר פשוט, און וויבאַלד אַז דאָס איז אַ דבר פשוט, דאַרף מען אויף דעם ניט האָבן קיין לימוד פון אַ פסוק.

ז. דאָס לערנט אונז:

בכדי אַז קינדער, און אַזוי אויך תלמידים (וואָס ווערן אָנגערופן בנים — כדרשת הספרי[9]) זאָלן זיין ווי עס דאַרף צו זיין, מוז זיין עמל, מען מוז אויף דעם האָרעווען.

ווען איינער האָט געהאָרכזאַמע קינ־

6) מיכה ז, טו.
7) סוטה יא, ב.
8) שם יב, א.

9) אויפן פסוק ושננתם לבניך, דברים ו, ז.

דער, ווען איינער האט א השפעה אויף זיינע תלמידים אז אין ווארט וואס ער זאגט זיי איז שוין געגוג, זאל ער ניט מיינען אז דערמיט האט ער יוצא געווען זיין ארבעט. אויך אין דעם פאל — מה מען הארעווען אויף זייער חינוך.

עמלנו — אזא הארעוואניע, וואס תורה זאל דערויף זאגן אז דאס הייסט געהארעוועט.

און בשעת עס זיינען פאראן די „עמלנו־בנים", איז ניטא וואס נת־פעל צו ווערן פון דער גזירה, כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו. מען גייט דורך די גזירה, און נאך מע־רער, אז הם — די קינדער וואס זיי־נען געבארן געווארן און זיך געהא־דעוועט בשעת הגזירה — הכירוהו תחלה [10]). זיי זיינען געווען די ער־שטע וועלכע האבן דערקענט דעם אויבערשטן ביים ים סוף. ניט משה ואהרן, ניט בני אהרן, ניט די זקנים און ניט דער גאנצער דור פון פארן שעבוד, נאר די אידישע קינדער וואס מען האט זיי אויפגעהאדעוועט מיט מסירות נפש, זיי דוקא הכירוהו תחלה, און אין אן אופן פון זה, זה א־לי ואנוהו, אנגעוויזן מיטן פינגער, כביכול.

ח. די הוראה איז ניט נאר צו עלטערן וועגן זייערע קינדער און צו מחנכים וועגן זייערע תלמידים, נאר דאס איז א הוראה צו יעדן אידן, ווא־רום הוכח תוכיח את עמיתך איז א מצוה מן התורה, און פרו ורבו איז א מצוה מן התורה, און דערצו נאך די ערשטע מצוה, וואס פרו ורבו מיינט ניט נאר אין גשמיות נאר אויך אין רוחניות.

אין דעם, וואס די ערשטע מצוה אין דער תורה איז פרו ורבו, איז פאראן א ווארט פון אלטן רבי'נס חסידים, און לויט א צווייטן נוסח — פון אלטן רבי'ן אליין, און דער אינהאלט פונעם ווארט איז: אז דער סדר פון תורה איז אויך תורה — דער ערשטער יסוד אין תורה, און דער ערשטער יסוד אין דעם לעבן פון א אידן איז, אז „איין איד דארף מאכן נאך א אידן".

זאגט מען צו יעדן אידן, אז ער איז מחויב צו הארעווען אין מאכן נאך א אידן בכלל און אין חינוך הכשר בפרט.

(משיחות ליל ב' דחגה"פ תשט"ז)

ט. מען האט שוין גערעדט, אז תינוקות של בית רבן איז דער יסוד פון אידן.

וועגן דער מעלה פון לערנען מיט קליינע קינדער דוקא, געפינען מיר אין גמרא [11]): ברם זכור אותו האיש לטוב ויהושע בן גמלא שמו.

וואס האט אויפגעטאן יהושע בן גמלא?

גאר פריער איז געווען דער סדר אז ווער עס האט געהאט א פאטער האט ער מיט אים געלערנט, און ווער עס האט ניט געהאט קיין פא־טער, האט ער ניט געלערנט. האט מען מתקן געווען, אז עס זאלן זיין מלמדי תינוקות אין ירושלים. דער־נאך האט מען מתקן געווען עס זאלן זיין מלמדי תינוקות אין יעדן פלך, און מען זאל לערנען מיט אלעמען,

10) סוטה יא, ב.

11) בבא בתרא כא, א.

אין עלטער פון זעכצן־זיבעצן יאָר. ביז עס איז געקומען יהושע בן גמלא און האָט מתקן געווען אַז אומעטום, אין יעדער מדינה און אין יעדער שטאָט זאָל מען לערנען תורה בחנם, מיט קינדער פון פינף־זעקס יאָר אַלט און ווייטער [12]). און צוליב דער תקנה איז ער זכור לטוב אין אַלע דורות.

בשעת די יעווסעקעס־באָלשעוויקעס האָבן פאַרבאָטן צו לערנען תורה, האָבן זיי ניט פאַרבאָטן דעם לערנען לגמרי. זיי האָבן גע׳טענה׳ט אַז ווען דער קינד וועט ווערן עלטער, אַ בר דעת, און וועט אויסקלייבן צו לערנען, קען מען מיט אים לערנען. זייער פאַרבאָט איז באַשטאַנען נאָר אויף דעם לערנען מיט קליינע קינדער. און אויף דעם האָט מען זיך געשטעלט מיטן גרעסטן תוקף און מסירת נפש, ווייל דער גאַנצער קיום פון אידן, איז אָפּהענגיק אין דעם חינוך פון די קינדער־יאָרן דוקא.

אַזוי אויך היינט דאַרף מען זיך שטעלן מיטן שטאַרקסטן תוקף, אַז דער חינוך פון די קינדער פון קליינווייז אָן זאָל זיין על פי תורה תמימה, אָן קיינע פשרות, ווייל אין דעם איז אָפּהענגיק דער גאַנצער קיום פון אידן.

י. צוליב דער גרויסער וויכטיקייט פון תינוקות של בית רבן, איז יעדער איינער וואָס קען טאָן און העלפן אין דעם, דאַרף ער האָרעווען (כב״ל בענין עמלנו) מיט זיין געלט, מיט זיין גוף און נפש, צו פאַרגרעסערן דעם חינוך הכשר.

פאַראַן וואָס מאַכן חשבונות, אַז דאָס איז ניט פאַר זיין כבוד. ער דאַרף טאָן אַ העכערן ענין. לערנען מיט קינדער אלף בית, קען אַ פשוט׳ערער. ריידן וועגן געלט אויף אַ חדר און אַ ישיבה איז שייך צו אַ משולח ניט צו אים א.א.וו. — זאָגט מען אים, אַז דאָס איז אַ חשבון אין נאָרמאַלע צייטן. בשעת אַ שריפה ר״ל, מאַכט מען ניט קיין אסיפות ווער עס זאָל לעשן די שריפה, נאָר יעדערער טוט. יעדערער מוז טאָן וואָס ער קען אויף לעשן די שריפה.

פאַראַן וואָס טענה׳ן, אַז ער האָט שוין געגוג געהאָרעוועט אויף חינוך הכשר, איצטער זאָל טאָן אַן אַנדערער. זאָגט מען אים, אדם לעמל יולד, אַ מענטש דאַרף שטענדיק האָרעווען.

בכדי צו באַרעכטיקן די יסורי הנשמה וואָס זי האָט שטענדיק על ידי ירידתה בגוף [13]), דאַרף ער שטענדיק האָרעווען, וואָרום די ווײַלע וואָס ער האָרעוועט ניט, זיינען דאָך די יסורי הנשמה אומזיסטע.

און אַזוי ווי דאָס דאַרף זיין מיט זיך אַליין, אַזוי דאַרף דאָס אויך זיין [14]) מיטן צווייטן, ובפרט בענין החינוך: מען דאַרף שטענדיק האָרעווען אין דעם.

(משיחת שושן פורים, תשי״ד)

יא. אין סיום פון היינטיקער סדרה שטייט, אַז משה רבנו האָט געפרעגט ביי דעם אויבערשטן, למה הרעתה לעם הזה, און אויף דעם האָט

---

12) זע דאָרטן תוד״ה בבציר.

13) ראה מכתב הנדפס בסוף המאמר ד״ה באתי לגני תשי״ג (סה״מ מלוקט ח״א ע׳ לח ואילך).

14) להעיר מבבא בתרא ח, ב: הא תליסר שנין כו׳.

אים דער אויבערשטער געענטפערט (בהתחלת פ׳ וארא): אני הוי׳, וארא גו׳ בא־ל שדי ושמי הוי׳ לא נודעתי להם גו׳ וידעתם כי אני הוי׳.

ווערט דערקלערט אין תורה אור[15], אז ביי מתן תורה איז אנטפלעקט געווארן דער שם הוי׳ (וואס צו די אבות איז ער ניט נתגלה געווארן), ובכדי עס זאל קענען זיין דער גילוי — וידעתם כי אני הוי׳ — האט מען געמוזט האבן די הכנה פון גלות מצרים — הרעתה לעם הזה.

און ער פירט דארטן אויס, אז דאס איז אויך דער טעם אויף אריכות גלות האחרון, וואס דאס איז א הכנה צו די גילויים פון לעתיד.

יב. יעדער ענין אין תורה איז אן אמת׳ער און אן אייביקער. פון דעם איז פארשטאנדיק, אז א קשיא אין תורה, כאטש ס׳איז דא אויף איר א תירוץ, פונדעסטוועגן בלייבט נאך אלץ אן ארט אויף דער קשיא.

— ווי כ״ק מו״ח אדמו״ר האט אמאל געזאגט אין א שבועות׳דיקער התוועדות, וועגן דער קשיא וואס שטייט אין תורת החסידות, פארוואס האט מען ניט קובע געווען שמח״ת אום שבועות — זמן מתן תורתנו, אז וויבאלד די קשיא שטייט אין תורה, איז הגם עס איז פאראן אויף איר א תירוץ, פונדעסטוועגן איז נאך אלץ פאראן אן ארט צו זאגן אז שמחת תורה זאל זיין שבועות —

און אזוי אויך דא: וויבאלד אז די קשיא למה הרעת שטייט אין תורה, איז אויך נאכן תירוץ פון וארא גו׳, האט נאך אלץ אן ארט די טענה, למה הרעתה.

יג. איינער פון די טעמים אויף דעם איז: הגם מען דארף טאקע האבן דעם שעבוד הגלות ווייל דאס איז א הכנה צו די גילויים דלעתיד, פונדעסטוועגן, קען מען דאך דאס אבער אומבייטן אויפן גייסטיקן שיעבוד.

ווי ער דערקלערט אין תורה אור[16]) די אלע פרטי השעבוד פון וימררו את חייהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה — אין רוחניות: „וימררו את חייהם היא התורה כי היא חיינו, בעבודה קשה דא קושיא, בחומר דא קל וחומר, ובכל עבודה בשדה דא ברייתא, ובלבנים דא ליבון הלכתא״, עיין שם באריכות.

יד. אזוי ווי דעם ענין הגלות כפשוטו קען מען אומבייטן אויף די ענינים ברוחניות, אזוי אויך יגיעת וטרדת הפרנסה (וואס דאס איז דער עיקר הגלות[17])) קען מען אומבייטן אויף יגיעה וטרדא אין תורה.

דער עיקר פון טרדת הפרנסה איז דאך דער רבות מחשבות בלב איש[18]), ביז אז ער ווייס ניט ווי צו טאן — קען מען דאס אומבייטן אויף יגיעה וטרדא אין תורה. ער זאל זיך מייגע זיין אין תורה, ביז אז ביי אים וועט ווערן א סברא לכאן און א סברא לכאן, און ער וועט ניט קענען מכריע זיין, וואס דאס איז מייגע ומטריד ביותר.

---

15) נו, ד.

16) מט, א.

17) תורה אור ח, ד.

18) ד״ה מים רבים תרל״ו בתחלתו.

— דער ראָגאַטשאָווער גאון האָט אַמאָל געזאָגט, אַז דער שווערסטער טאָג פון וואָך איז ביי אים שבת. אינמיטן וואָך, ווען עס ווערט ביי אים זייער אַ שטאַרקער שטראָם פון שכל, עס לויפן סברות לכאן וסברות לכאַן, האָט ער אַן עצה — שרייבן, וואָס אותיות הכתב זיינען מגביל דעם שכל־שטראָם, איז עס דעמאָלט לייכ־טער מכריע זיין. מה שאין כן שבת, האָט ער דאָך ניט די עצה, מוז ער זיך מייגע זיין ביותר, ביז ער קען מכריע זיין.

און אַזוי ווי עס ווערט דער־ציילט[19], אַז בשעת דער מיטעלער רבי פּלעגט זאָגן חסידות איז גע־ווען זייער שטיל, דאָך פלעגט ער אַמאָל בשעת חסידות זאָגן: שאַ, שאַ. דער רבי (מהורש״ב) נ״ע האָט עס מבאר געווען, אַז דאָס איז געווען אויף איינצושטילן דעם שכל־שטראָם פון מוח.

אין פלוג, פאַרוואָס דאַרף מען אָפּ־שטעלן נביעת המוחין?

נאָר ווי מען האָט גערעדט ווערט מען עס פאַרשטיין, ווייל מצד נביעת המוחין איז שווער אָפּצושטעלן זיך און מכריע זיין בהחלט. עס קומט גלייך נאָך אַ טיפערע העמקה וואָס ברענגט אַ פאַרקערטע סברא — ווי דער אָפּטער אויסשפּראַך אין מיטעלן רבי׳נס מאמרים: „דלא כב״ל״.

טו. איינער פון די הויפּט־ענינים וועלכע זיינען געווען בגלות מצרים איז „עבודת פרך״. וואָס מיינט עבודת פרך — זאָגט די גמרא[20], אַז זיי האָבן געגעבן מענערשע אַרבעט צו פרויען און פרויען־אַרבעט צו מע־נער, וואָס דאָס איז ניט ווי געוויינלעך.

איז אויך דעם ענין פון עבודת פרך דאַרף מען איבערבייטן דאָס זאָל זיין אין רוחניות, אַז די עבודה אין תורה ומצוות דאַרף זיין מער ווי די געוואוינהייט.

און אַזוי ווי אין עבודת פרך בגשמיות איז דאָך די אַרבעט פון פרויען גרינגער פון מענער־אַרבעט, ווארום איש דרכו לכבש ואין אשה דרכה לכבש[21], פונדעסטוועגן מצד דעם וואָס עס איז ניט ווי זייער געוואוינהייט איז דאָס עבודת פרך.

אַזוי אויך אין רוחניות, אַז די עבודה אַליין קען זיין אַ קלייניקייט, אָבער וויבאַלד אַז צוליב איר מוז ער משנה זיין זיין געוואוינהייט, פאַר־בייט דאָס די עבודת פרך בגשמיות.

און אַזוי ווי עס ווערט דערקלערט אין תניא[22] דער טעם אויף דעם וואָס די גמרא[23] זאָגט, אַז השונה פרקו מאה פעמים לבד ווערט אָנגע־רופן לא עבדו און השונה פרקו מאה פעמים ואחד ווערט אָנגערופן עובד אלקים, אַז כאָטש דאָס איז דאָך ניט מער ווי נאָך איין מאָל, נאָר ווי־באַלד ער איז משנה זיין טבע, זיין געוואוינהייט, „שבימיהם הי׳ הרגילות לשנות כל פרק מאה פעמים״, הייסט ער עובד אלקים. (און דורך דעם אחד דערלאַנגט ער אין יחידה שבנפש. מאה פעמים — עשר כחות הכלולים בעשר. מאה פעמים ואחד — בחינת

---

19) היום יום — ד אדר שני.

20) סוטה יא, ב.

21) יבמות סה, ב.

22) פרק טו.

23) חגיגה ט, ב.

יחידה, וואָס למעלה איז דאָס בחינת הכתר [24]).

טז. נאָך אַ פרט איז דאָ אין דעם, אַז ניט נאָר וואָס אויך דורך אַ גרינגער עבודה, וויבאַלד אַז עס איז אַן ענדערונג פון זיין געוואוינהייט, פאַרבייט דאָס די עבודת פרך בגשמיות און ער הייסט עובד אלקים;

נאָך מערער, אַז אויך ווען די דאָזיקע ענדערונג פון זיין געוואוינהייט איז ניט אין אַ פנימיות, ד. ה. אַז בפנימיות פאַרבלייבט ער אין זיין פריערדיקער רגילות, עס איז מער ניט וואָס ער נויט זיך בעל כרחו, האָט ער אויך די מעלה פון עובד אלקים.

דער טעם אויף דעם איז, ווייל די פנימיות הרצון פון אַ אידן איז דאָך טוב, מער ניט שהיצה"ר אונסו, איז אויף דעם מספיק אויך די כפי' בע"כ [25]).

יז. לויט דעם וועט מען אויך פאַרשטיין, וואָס דער אַלטער רבי ברענגט אין תניא דעם משל הגמרא פון „שוק של חמרים שנשכרים לעשר פרסי בזוזא ולאחד עשר פרסי בתרי זוזי מפני שהוא יותר מרגילותם".

ולכאורה איז ניט מובן, פאַרוואָס דאַרף ער ברענגען אין תניא דעם משל פון די חמרים, ער האָט געדאַרפט ברענגען נאָר וואָס די גמרא זאָגט אין דער מעלה פון השונה פרקו מאה פעמים ואחד; מוז מען דאָך זאָגן, אַז דער משל החמרים איז נוגע צום פאַרשטאַנד פון ענין פון שינוי הרגילות וועגן וועלכן ער רעדט דאָרט אין תניא.

וועט מען עס פאַרשטיין בהקדים הידוע אַז אין אַ תורה־משל זיינען אַלע פרטים פון משל מתאים צום נמשל, ווארום דער משל איז נשתלשל מהנמשל, במילא מוזן דאָך מתאים זיין אַלע פרטים.

וכמו"כ בהנ"ל: חמור ווערט אָנגערופן דער גוף. און מען מאָנט ביי אַ אידן עזב תעזב עמו [26]), מ'זאָל זיך ניט מסתפק זיין מיט עבודה וואָס איז שייך צו דער נשמה אַליין, נאָר מ'זאָל מברר זיין אויך דעם גוף.

און אין דעם זיינען פאַראַן צוויי אופנים:

א) מאַכן דעם גוף אויס חמור, מאַכן אים פאַר אַ מדבר — אתהפכא.

— עס איז דאָך ידוע דער סיפור, אַז בשעת דער אַלטער רבי האָט געהאַלטן ביי פאָרן פון מעזריטש אַהיים, איז געגאַנגען הרב הקדוש הרב המלאך (דעם מעזריטשער מגיד'ס זון) באַגלייטן אים. האָט דער מלאך געזאָגט צום בעל עגלה — מ'דאַרף שמייסן די פערד אַז די פערד זאָלן ווערן אויס פערד. נאָך אַ נוסח: אַז די פערד זאָלן וויסן אַז זיי זיינען פערד. האָט דער אַלטער רבי געזאָגט, אַז עס איז אים צוגעקומען אַ דרך אין עבודה, און האָט אָפּגעלייגט די נסיעה, און איבערגעבליבן נאָך אַ צייט אין מעזריטש —

ב) זייענדיק במהותו ווי ער איז, זאָל ער זיך כופה זיין און משנה זיין רגילותו — אתכפיא. און אויך

24) זע לקוטי תורה ראה כב, ג. וש"נ.
25) זע רמב"ם הלכות גרושין ספ"ב.

26) היום יום — כ"ח שבט. זע אויך אויבן עמוד 32.

דורך דעם אופן פון אתכפיא, הייסט ער אַן עובד אלקים.

און דאָס איז מרומז אין די פּרטי המשל פון שוק של חמרים:

דעם חמור האָט ער ניט געקויפט, ד. ה. דער חמור איז ניט געוואָרן זיינער (ובנמשל הו"ע אתהפכא), ער האָט אים מער ניט ווי געדונגען, ד. ה. אַז דער חמור איז געבליבן אין זיין פריערדיקן רשות, אָבער פונ־דעסטוועגן רעכנט ער זיך ניט מיט זיין רגילות צו פאָרן מער ניט ווי עשר פרסי, און אַרבעט מיט אים יותר מרגילותו.

אַזוי איז אויך אין רוחניות, אַז הגם דער גוף איז במצבו החומרי כמו שהוא, פונדעסטוועגן, דורך דעם וואָס ער איז כופה דעם חומר הגוף בעל כרחו על כל פנים, ווערט ער אויך אָנגערופן עובד אלקים.

(משיחת ש"פ וארא, תשי"א)

פרשת וארא

א. ווי מען האָט שוין אַ סך מאָל געהערט, אַז אַלע ענינים פון תורה, ניט נאָר די דינים נאָר אויך די סיפורים, זיינען אַ הוראה (אָנווייזונג) — תורה מלשון הוראה — אין יעדער צייט און אין יעדער אָרט, עד סוף כל הדורות. און דאָס איז דער ענין פון נצחיות התורה.

דאָס הייסט, אַז אפילו די דערציילונגען און געשעענישן, וואָס זיינען פאַרבונדן מיט אַ מעמד ומצב, וואָס איז ניט שייך אין איצטיקע דורות, אָבער מצד נצחיות התורה, זיינען אויך זיי אַ הוראה אין יעדן דור.

אַזוי איז דאָס ביי אַלע סיפורי התורה, און מכ"ש די סיפורים וועגן יציאת מצרים.

די מצוה פון זכירת יציאת מצרים איז יעדן טאָג, ווייל דער ענין פון יציאת מצרים איז פאַראַן אין דער רוחניות'דיקער עבודה פון מענטשן יעדן טאָג, ווי דער אַלטער רבי דערקלערט באריכות אין תניא (פמ"ז) און אין תורה אור. איז דאָך זיכער אַז אַלע סיפורים וואָס די תורה דער־ציילט וועגן דעם אופן ווי די אידן זיינען אַרויס פון מצרים אין גשמיות, זיינען אַ הוראה אויך אין דעם אופן „יציאת מצרים" אין רוחניות.

דער אָנהויב פון יציאת מצרים איז געווען מיט די עשר מכות, וואָס דורך זיי האָט מען צעבראָכן דעם שטאָלץ פון פרעה און דעם שטאָלץ פון מצרים. דאָס איז דאָך דער תוכן פון היינטי־קער סדרה, אין וועלכער עס ווערט דערציילט וועגן די מכות דם, צפרדע כו'.

ב. דער אָנהויב פון היינטיקער סדרה איז וועגן דער שווערער אונ־טערדריקונג און גלות אין מצרים.

די סדרה הויבט זיך אָן מיט די ווערטער וארא אל אברהם גו', וואָס דאָס איז דעם אויבערשטנ'ס ענט־פער צו משה רבינו אויף זיין שאלה